

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

ประสิทธิผลของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ใช้ชุด
ดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับการเยี่ยมบ้านในเด็กอายุ 0-2 ปี

ผู้เขียน

นางสาวสุนทรี ชันธรรม

ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ทันตแพทยศาสตร์)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ทพญ.ดร.ปิยะนารถ จาคีเกตุ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

อ.ทพญ.อุบลวรรณ วีระพิบูลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงทดลองแบบศึกษากลุ่มเดียววัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 0-2 ปีโดยผู้ดูแลเด็ก และเปรียบเทียบอนามัยช่องปากของเด็กอายุ 0-2 ปี ก่อนและหลังอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเข้าเยี่ยมบ้านโดยใช้ชุดดูแลสุขภาพช่องปาก กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ดูแลเด็กและเด็กจำนวน 32 คน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 16 คน ที่ได้รับการอบรมทันตสุขศึกษา สาธิตและฝึกการทำ ความสะอาดช่องปากให้แก่เด็กโดยใช้ชุดอุปกรณ์ดูแลสุขภาพช่องปากในการเยี่ยมบ้าน เก็บข้อมูล จำนวน 4 ครั้ง แต่ละครั้งห่างกัน 1 เดือน ระหว่างเดือนมีนาคม 2556 ถึง มิถุนายน 2556 โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเข้าเยี่ยมบ้านโดยใช้ชุดอุปกรณ์ดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับเด็ก 0-2 ปีในการให้ความรู้ทันตสุขศึกษาร่วมกับการสาธิตและฝึกทักษะการแปรงฟันให้แก่ผู้ดูแลเด็กจำนวน 1 ครั้งหลังการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กจากการใช้แบบสอบถามในผู้ดูแลเด็ก และส่วนที่ 2 การตรวจอนามัยช่องปากในเด็กจากการใช้ดัชนีคราบลูนิทรีซ์ ข้อมูลที่ได้ถูกนำข้อมูลมาวิเคราะห์แยกเป็นข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบข้อมูลพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากโดยใช้สถิติการทดสอบคอกรานคิว และเปรียบเทียบข้อมูลดัชนีคราบลูนิทรีซ์โดยใช้สถิติการทดสอบฟริคแมน และการทดสอบวิลค็อกชันไชด์แรงก์

ผลการศึกษาพบว่า การที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเข้าเยี่ยมบ้านโดยใช้ชุดอุปกรณ์ดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับเด็ก 0-2 ปีในการให้ความรู้ทันตสุขศึกษาร่วมกับการสาธิตและฝึกทักษะการแปรงฟันให้แก่ผู้ดูแลเด็กมีประสิทธิผลทั้งต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กโดยผู้ดูแลเด็กและอนามัยช่องปากของเด็ก โดยพบว่า มีการลดพฤติกรรมการเคี้ยวหรืออมอาหารก่อนป้อนแก่เด็ก มีการแปรงฟันให้แก่เด็กเพิ่มมากขึ้น มีการใช้ยาสีฟันในการแปรงฟันให้แก่เด็กที่มีฟันขึ้นสู่ช่องปาก ตลอดจนมีความรู้ที่ถูกต้องเรื่องเชือกก่อโรคฟันผุนั้นสามารถถ่ายทอดจากผู้ดูแลเด็กสู่เด็กได้ผ่านทางน้ำลายเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.05$) นอกจากนี้ยังพบว่า ดัชนีคราบจุลินทรีย์ของเด็กพบว่ามีค่าลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.01$) แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีพฤติกรรมบางส่วนที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ในช่วงเวลาที่ศึกษา ได้แก่ การบริโภคขนมที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.05$) การศึกษาค้นคว้าชี้ให้เห็นว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นบุคลากรที่สำคัญกลุ่มหนึ่งที่สามารถช่วยในการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 0-2 ปีได้ และน่าจะมีการขยายผลโดยการพัฒนาเชิงระบบต่อไปในอนาคต

Thesis Title Effectiveness of Village Health Volunteer Using Dental Care Kit
for Home Visit in 0-2 Years Old Children

Author Ms. Wasuntharee Kantam

Degree Master of Science (Dentistry)

Thesis Advisory Committee Asst. Prof. Dr. Piyanart Chatiketu Advisor
Lect. Ubonwan Theerapiboon Co-advisor

ABSTRACT

The aim of this one-group time-series experimental study was to compare child oral care behavior by the children's caregivers before and after home visits with the use of a dental care kit by village health volunteers (VHVs). The oral hygiene of the participating children before and after home visits was also compared. All 16 VHVs were trained in oral health and in the use of dental care kits for children at home visits. Caregivers of 32 participating children (aged 0-2 years old) in Sansai District, Chiang Mai Province were instructed once by VHVs in the use of the dental care kits. Data from 32 pairs of participating children and caregivers were collected monthly during the months of March to June 2013. Data on child oral health care behaviors by caregivers were collected by using questionnaires. Oral hygiene determined by plaque index was recorded after oral examination. Data were analyzed using descriptive statistics, the Cochran Q test, the Friedman test and the Wilcoxon Signed-Rank test.

This study revealed that the use of dental care kits at home visits by VHVs affected the child oral care behavior of their caregivers and also their oral hygiene. Significant changes of caregivers' oral care behavior after home visits included decreased pre-chewing and pre-tasting of food, increased use of toothbrush and toothpaste in dentate children, and improved caregivers' knowledge of vertical transmission (p -value<0.05). Moreover, the plaque index at the end of the

study decreased significantly ($p\text{-value}<0.01$). Unfortunately, although there was improvement in caregivers' knowledge about the negative consequences of frequent intake of snacks, the snack consumption increased significantly after intervention ($p\text{-value}<0.05$). In conclusion, VHVs are community residents who assist with educating people about proper oral health care to the local community. The use of dental care kits for home visits by them has been shown to be a practical and effective method for improving the oral hygiene of children at ages 0-2 years. This intervention should be further expanded to the national oral health system.